

Torah from Around the World

Iedereen zou zichzelf moeten zien als half goed en half slecht. Ook de wereld zou hij moeten zien als half goed en half slecht. Bij één enkele goede daad slaat de balans dan reeds door naar de goede kant, voor zichzelf én voor de hele wereld.

Maimonides

Sjabbat 11 december/ 7 Tewet 5782, Wajigasj, Beresjiet/Genesis 44:18 - 47:27

Tanach blz. 94 -101

Haftara: Job 5:3 - 27

Tanach blz. 1486 - 1488

Vertaler: Channa Kistemaker

Commentaar: **Rabbijn Burton Visotzky** is docent midrasj en interreligieuze dialoog aan het *Jewish Theological Seminary in New York*.

Oorspronkelijke Engelse tekst: <https://www.jtsa.edu/torah/a-song-of-hope/>

Een hoopvol lied

Als een merkwaardige voorafschaduw van het boek Exodus, lezen we in de sidra van deze week (Beresjiet 46:8): "*We'elè sjemot* - Dit zijn de namen van de Jisraëlieten die naar Egypte kwamen ..." Dit is letterlijk hetzelfde verslag als het openingsvers van het boek Exodus. Daar blijven de namen echter beperkt tot Jaäkovs werkelijke zonen, de volledige opsomming van hun eigen nakomelingen ontbreekt.

Hier krijgen we de lijst van Jaäkovs zonen én van zijn kleinzonen. Merkwaardiger nog, er is zelfs sprake van achterkleinzonen: Chetsron en Chamoel, kinderen van Jehoeda's zoon Perets worden vermeld (Beresjiet 46:12), evenals enkele anderen. En nóg merkwaardiger: behalve de matriarchen die de vrouwen van Jaäkov/Jisraëel waren, horen we de naam van Jaäkovs dochter Dina (Beresjiet 46:15). En dan, hoewel niet bij naam genoemd, ontdekken we in datzelfde vers dat Jaäkov zonen en **dochters** had (let op het meervoud)! De enige van Jaäkovs dochters die we bij naam kennen, is Dina. En we weten alleen iets over haar vanwege de akelige ontvoering en kennelijke verkrachting door Sjechem, de plaatselijke prins, en de gewelddadige razernij van haar broers die daarop volgde (Beresjiet 34).

Maar kijk goed, want het meest merkwaardige van alles is de vermelding van Jaäkovs zoon Asjer en Asjers dochter Serach. Serach bat Asjer is de kleindochter van Jaäkov. Ze wordt opnieuw kort genoemd in een andere genealogische lijst in Bemidbar 26:46 en tenslotte in I Divree Hajamim 7:30. Serach bat Asjer wordt drie keer genoemd in de Tanach. En in tegenstelling tot haar tante Dina lijkt ze dat verdient te hebben zonder extreem lijden en geweld.

Haar herhaalde verschijning is één van die gelegenheden in de Tanach die schreeuwen om een midrasj, teneinde de hiaten op te vullen. Binnen de Tora lijkt haar belangrijkste deugd te zijn dat ze behoorde tot de Jisraëlitische clan die tijdens de hongersnood naar Egypte ging, om te leven van de vrijgevigheid van haar lang verloren gewaande oom Joseef. Maar het is moeilijk te zien wat haar onderscheidt van haar naamloze (en niet-getelde) zusters die ook de reis hebben gemaakt. Door de midrasj hebben onze rabbijnen ons in Serach bat Asjer een heldin voor deze tijd gegeven!

Aan het begin van de derde eeuw van de gewone jaartelling stellen de rabbijnen zich voor dat Serach na vier eeuwen nog steeds in Egypte leeft, wanneer de Jisraëlieten aan de vooravond van de Uittocht staan. Voordat ze Egypte kunnen verlaten, moeten de kinderen van Jisraëel een gelofte vervullen die hun voorvader Joseef hen had opgelegd. In de allerlaatste verzen van Beresjiet, die we volgende week zullen lezen, bezweert hij hen: "Neem mijn beenderen mee weg van hier" (Beresjiet 50:25).

Maar op dat punt in het Exodus-verhaal zijn er eeuwen verstreken sinds de Jisraëlieten Egypte binnenkwamen. Was er überhaupt nog iemand die zich de gelofte kon herinneren, die Joseef hen had laten afleggen? Maar natuurlijk, Mosjé! Te midden van het tumult van de Uittocht krijgen we terloops te horen: "En Mosjé nam de beenderen van Joseef mee ..." (Sjemot 13:19). Hoe wist de trouwe Mosjé waar de beenderen van Joseef begraven lagen? De Tosefta Sotah (4:3) verhaalt dat onze heldin, de stokoude Serach bat Asjer, hem toen zei: "De beenderen van Joseef zijn in de rivier de Nijl!"

Vele eeuwen na de Uittocht, lang nadat het Land Jisraëel was veroverd, kwam een nietsnut genaamd Sjeva ben Bichri in opstand tegen koning David (2 Sjmoeël 20). Sjeva zocht zijn toevlucht in een stad die Davids generaal Joav op dat moment belegerde. Joav dreigde die stad te vernietigen als ze Sjeva niet zouden uitleveren. De Tanach leert dat een 'wijze vrouw' hen adviseerde om de rebel uit te leveren om de stad te redden. Wie was die niet nader genoemde wijze vrouw, vragen de rabbijnen een millennium later (Pred. Rabba 9:18:12)? Natuurlijk was dat Serach bat Asjer. Wie anders?

Hoe lang leefde Serach? Een midrasj (Pesikta Derav Kahana 11:13) meldt dat de derde-eeuwse rabbijn Rabbi Jochanan beweerde dat, toen de Rode Zee spleet, de muren van water als een ondoordringbaar net waren. Serach bat Asjer kwam opdagen om hem te verbeteren en zei: "Ik was erbij! De muren van water hadden ramen waar je doorheen kon kijken!"

Het is verleidelijk om iets aan Serachs avonturen toe te voegen. Misschien zouden we aannemelijk kunnen maken dat ze zich in een andere belegerde stad bevond, Jeruzalem, toen de koning van Babylonië, Nebukadnezar, deze omsingelde op 10 Tevet, dat dit jaar toevallig op 25 december valt. Of misschien was Serach er om ons te redden op zoveel andere 25 december-dagen tijdens pogroms in de *Pale of Settlement*.

Woont Serach vandaag nog onder ons?

Een late midrasj, waarschijnlijk van rond het jaar 1300 van de gewone jaartelling, Sefer Hajasjar genaamd, geeft commentaar op de Tora-lezing van deze week en vertelt ons waarom Serach het verdiende om voor altijd te leven: toen de zonen van Jaäkov tijdens de hongersnood naar Egypte gingen en daar werden opgewacht door hun lang verloren gewaande broer Joseef - die hen vergaf, hen voedde en hielp overleven - beseften ze dat ze het moesten gaan vertellen aan hun vader, die nog steeds vol spanning wachtte op hun terugkeer naar het land Kenaän. Het zou moeilijk zijn om hun vader op de hoogte te stellen van het wrede bedrog dat ze hem hadden aangedaan, door hem al die jaren te laten geloven dat zijn geliefde Joseef dood was, en om te zien hoe Jaäkov onophoudelijk om hem rouwde.

Wie zouden ze kunnen sturen om hem dit vreselijke, maar tegelijkertijd waanzinnig opwekkende nieuws te brengen?

De broers stuurden Serach bat Asjer. Ze nam haar lier en zong voor de bejaarde Jaäkov: "*Od Joseef chai* - Joseef leeft nog" (Beresjiet 45:26). Toen hij haar lied hoorde, begaf zijn hart het bijna, want door al die jaren van wanhoop had hij toch de hoop bewaard. *Od Joseef chai* zong ze - de woorden die Jaäkov zo graag wilde horen. Terwijl de tranen over zijn wangen stroomden, beloonde Jaäkov zijn kleindochter voor het brengen van zulke goede tijdingen. Hij zegende haar en beloonde haar met de belofte dat ze voor altijd zou leven.

Moge dat lied altijd onze hoop zijn: *Od Joseef chai*. Zolang Joseef voortleeft - en door ons zijn familie, die onze familie is, vergeeft en voedt - leven Serach en het Joodse volk voor altijd.